

Total number of printed pages-11

1 (Sem-2) MAT

2025

MATHEMATICS

Paper : MAT0200104

(Calculus)

Full Marks : 60

Time : 2½ hours

The figures in the margin indicate full marks for the questions.

Answer either in English or in Assamese.

1. Answer the following questions : 1×8=8

তলৰ প্ৰশ্নবোৰৰ উত্তৰ দিয়া :

(a) Find (মান নিৰ্ণয় কৰা) :

$$\lim_{x \rightarrow 2} \left(\frac{1}{x-1} - \frac{4}{x^2-4} \right)$$

(b) A function f is defined as

$$f(x) = \begin{cases} \frac{x^2 - m^2}{x - m} & , \text{ if } x \neq m \\ 0 & , \text{ if } x = m \end{cases}$$

Is the function continuous at $x = m$?

এটা ফলন f তলত দিয়া ধৰণে সংজ্ঞাৰদ্ধ কৰা হৈছে।
 $x = m$ বিন্দুত ফলনটো অবিচ্ছিন্ন হয় নে?

$$f(x) = \begin{cases} \frac{x^2 - m^2}{x - m} & , \text{ if } x \neq m \\ 0 & , \text{ if } x = m \end{cases}$$

(c) What is the nth derivative of e^{ax} ?

e^{ax} অৰ n -তম অৱকলজটো কি?

(d) Write the value of $\int_0^{\pi/2} \cos^7 x dx$.

$\int_0^{\pi/2} \cos^7 x dx$ অৰ মান লিখা।

(e) Write in sigma notation the nth Maclaurin polynomial for a function f .

f ফলনৰ n -তম মেক্লেৰিন বহুপদীটো চিগ্মা চিহ্নত লিখা।

(f) Find the slope of the surface $z = x^2y + 5y^3$ in the x -direction at the point $(1, -2)$.

$z = x^2y + 5y^3$ পৃষ্ঠৰ $(1, -2)$ বিন্দুত x অৰ দিশৰ
প্রৱণতা নির্ণয় কৰা।

(g) If $f(x, y) = \sin^{-1}\left(\frac{x}{y}\right)$, find f_{xy} .

যদি $f(x, y) = \sin^{-1}\left(\frac{x}{y}\right)$, তেন্তে f_{xy} উলিওৱা।

(h) Write down the value of $x \frac{\partial z}{\partial x} + y \frac{\partial z}{\partial y}$,

if $z = f\left(\frac{y}{x}\right)$.

$z = f\left(\frac{y}{x}\right)$ হ'লে $x \frac{\partial z}{\partial x} + y \frac{\partial z}{\partial y}$ -ৰ মান লিখা।

Answer **any six** questions : $2 \times 6 = 12$

যিকোনো ছয়টা প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দিয়া :

—(a) Show with ε - δ definition of limit that

$$\lim_{x \rightarrow 1} (3x + 2) = 5.$$

চৰমমানৰ ε - δ সংজ্ঞাৰ সহায়ত দেখুওৱা যে

$$\lim_{x \rightarrow 1} (3x + 2) = 5$$

(b) Using the Intermediate Value Theorem, show that the equation

$5x^3 - 2x^2 + 3x = 4$ has at least one solution between 0 and 1.

মধ্যমমান উপপাদ্যৰ সহায় লৈ দেখুওৱা যে

$5x^3 - 2x^2 + 3x = 4$ সমীকৰণটোৰ অন্ততঃ এটা সমাধান 0 আৰু 1-ৰ মাজত আছে।

(c) If (যদি) $y = e^{ax^{-1}x}$, prove that (প্ৰমাণ কৰা যে) $(1 + x^2) y_2 + (2x - 1) y_1 = 0$.

(d) If $y = x^{n-1} \log x$, find y_n .

যদি $y = x^{n-1} \log x$, তেন্তে y_n নিৰ্ণয় কৰা।

(e) Evaluate (মান উলিওৱা) :

$$\int_0^\infty \frac{x^2}{(1 + x^6)^{7/2}} dx$$

- (f) Verify Rolle's theorem for the function $f(x) = x^2 - 2x - 3$ on the interval $[-1, 3]$.

$[-1, 3]$ অন্তৰালত $f(x) = x^2 - 2x - 3$ ফলনটোৰ বাবে ৰ'ল'ৰ উপপাদ্যটো সাব্যস্ত কৰা।

- (g) Prove that (প্রমাণ কৰা যে)

$$\log(1+x) < x - \frac{x^2}{2(1+x)}, \quad x > 0.$$

- (h) If $w = y^3 e^{2x+3z}$, find $\frac{\partial w}{\partial x}$, $\frac{\partial w}{\partial y}$ and $\frac{\partial w}{\partial z}$.

যদি $w = y^3 e^{2x+3z}$, তেন্তে $\frac{\partial w}{\partial x}$, $\frac{\partial w}{\partial y}$ আৰু $\frac{\partial w}{\partial z}$

উলিওৱা।

- (i) If $f(x, y, z) = x^2 y + y^2 z - 2xz$, find f_{xy} and f_{zx} .

যদি $f(x, y, z) = x^2 y + y^2 z - 2xz$, তেন্তে f_{xy} আৰু f_{zx} নিৰ্ণয় কৰা।

(i) If (যদি) $u = \frac{x^2 y^2}{x + y}$, prove that

(প্রমাণ কৰা যে) $x \frac{\partial u}{\partial x} + y \frac{\partial u}{\partial y} = 3u$.

3. Answer **any four** questions : 5×4=20

যিকোনো চাৰিটা প্ৰশ্নৰ উত্তৰ কৰা :

(a) Find (মান নিৰ্ণয় কৰা) :

(i) $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{\sqrt{x+3} - \sqrt{3}}{x}$

(ii) $\lim_{x \rightarrow \infty} \frac{2x+1}{\sqrt[3]{x^3-2}}$

(b) For what value of k the following function is continuous?

k -ৰ কি মানৰ বাবে তলত দিয়া ফলনটো অবিচ্ছিন্ন হ'ব?

$$f(x) = \begin{cases} \frac{\sqrt{7x+2} - \sqrt{6x+4}}{x-2} & \text{if } x \geq -\frac{2}{7} \text{ and } x \neq 2 \\ k & \text{if } x = 2 \end{cases}$$

(c) If (যদি) $y = e^{m \sin^{-1} x}$, prove that
(প্রমাণ করা যে)

$$(1 - x^2) y_{n+2} - (2n + 1) x y_{n+1} - (n^2 + m^2) y_n = 0.$$

(d) Obtain reduction formula for

$\int \tan^n x dx$. If $I_n = \int_0^{\pi/4} \tan^n x dx$, show that

$$(i) \quad I_n + I_{n-2} = \frac{1}{n-1}$$

$$(ii) \quad n(I_{n-1} + I_{n+1}) = 1$$

$\int \tan^n x dx$ -র হ্রাসমান সূত্র উলিওরা। যদি

$$I_n = \int_0^{\pi/4} \tan^n x dx, \text{ তেজ্ঞে দেখুওরা যে}$$

$$(i) \quad I_n + I_{n-2} = \frac{1}{n-1}$$

$$(ii) \quad n(I_{n-1} + I_{n+1}) = 1$$

(e) (i) Apply Rolle's theorem on the function $f(x) = (x-1) \sin x$ to show that the equation $x + \tan x = 1$ has at least one root in the interval $(0, 1)$.

$f(x) = (x-1) \sin x$ ফলনটোত ব'লৰ

উপপাদ্য প্ৰয়োগ কৰি দেখুওৱা যে

$x + \tan x = 1$ সমীকৰণটোৰ অন্ততঃ এটা মূল $(0, 1)$ অন্তৰ্ভুক্ত আছে।

- (ii) If a function f defined on $[a, b]$ satisfies the conditions of Lagrange's Mean Value Theorem and $f'(x) = 0 \forall x \in [a, b]$, then show that $f(x)$ is constant on $[a, b]$.

$[a, b]$ অন্তৰ্ভুক্ত সংজ্ঞাৰক্ষ এটা ফলন f এ যদি লাগ্ৰাঞ্জৰ মধ্যমান উপপাদ্যটোৰ চৰ্ত কেইটা মানি চলে আৰু $f'(x) = 0 \forall x \in [a, b]$, তেন্তে দেখুওৱা যে $[a, b]$ অন্তৰ্ভুক্ত $f(x)$ এটা ধ্ৰুৱক।

- (f) Expand $\cos x$ by Maclaurin series.

$\cos x$ অৰ মেক্‌লৰিন শ্ৰেণী বিস্তাৰ কৰা।

- (g) If (যদি) $u = x^2 \tan^{-1} \frac{y}{x} - y^2 \tan^{-1} \frac{x}{y}$, $xy \neq 0$,

prove that (প্ৰমাণ কৰা যে)

$$\frac{\partial^2 u}{\partial x \partial y} = \frac{x^2 - y^2}{x^2 + y^2}$$

(h) If $z = \cot^{-1} \left(\frac{x+y}{\sqrt{x} + \sqrt{y}} \right)$, show by Euler's

theorem that $x \frac{\partial z}{\partial x} + y \frac{\partial z}{\partial y} + \frac{1}{4} \sin 2z = 0$.

যদি $z = \cot^{-1} \left(\frac{x+y}{\sqrt{x} + \sqrt{y}} \right)$, অইলাৰৰ উপপাদ্যৰ

সহায়ত প্রমাণ কৰা যে

$$x \frac{\partial z}{\partial x} + y \frac{\partial z}{\partial y} + \frac{1}{4} \sin 2z = 0 \mid$$

4. Answer **any two** questions : $10 \times 2 = 20$

যিকোনো দুটা প্রশ্নৰ উত্তৰ কৰা :

(a) When is a function said to be continuous at a point? Examine the continuity of the function

$$f(x) = \begin{cases} -x^2 & , x \leq 0 \\ 5x - 4 & , 0 < x < 1 \\ 4x^2 - 3x & , 1 < x < 2 \\ 3x + 4 & , x \geq 2 \end{cases}$$

at the points $x = 0, 1, 2$.

১১৬। ফলনক এটা বিন্দুত অবিচ্ছিন্ন বুলি কেতিয়া কোৱা হয়? $x = 0, 1, 2$ বিন্দুত $f(x)$ ফলনটোৰ অবিচ্ছিন্নতা পৰীক্ষা কৰা —

$$f(x) = \begin{cases} -x^2 & , x \leq 0 \\ 5x - 4 & , 0 < x < 1 \\ 4x^2 - 3x & , 1 < x < 2 \\ 3x + 4 & , x \geq 2 \end{cases}$$

(b) Obtain $\frac{d^n}{dx^n} \left(\frac{1}{ax+b} \right)$. Hence, find the

$$n^{\text{th}} \text{ derivative of } y = \frac{x}{x^2 + a^2}.$$

$$\frac{d^n}{dx^n} \left(\frac{1}{ax+b} \right) \text{ নিৰ্ণয় কৰা। ইয়াৰ সহায়ত}$$

$$y = \frac{x}{x^2 + a^2} \text{-ৰ } n\text{-তম অৱকলজ উলিওৱা।}$$

(c) Obtain reduction formula for $\int \sin^n x dx$. Hence evaluate $\int \sin^6 x dx$.

$\int \sin^n x dx$ অৰ হ্রাসমান সূত্র উলিওৱা। ইয়াৰ সহায়ত
 $\int \sin^6 x dx$ অৰ মান উলিওৱা।

d) (i) Write Taylor's formula with remainder.

ভাগশেষৰ সৈতে টেইলৰৰ সূত্রটো লিখা।

(ii) Expand $\sin x$ in powers of $\left(x - \frac{\pi}{2}\right)$.

$\left(x - \frac{\pi}{2}\right)$ -ৰ ঘাতত $\sin x$ অক বিস্তাৰ কৰা।

If (যদি) $u = \tan^{-1} \left(\frac{x^3 + y^3}{x - y} \right)$, $x \neq y$, show
 that (দেখুওৱা যে)

$$y \frac{\partial u}{\partial y} = \sin 2u$$

$$2xy \frac{\partial^2 u}{\partial x \partial y} + y^2 \frac{\partial^2 u}{\partial y^2} = (1 - 4 \sin^2 u) \sin 2u$$